

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра загальної педагогіки та дошкільної освіти

ВЕРДЖУЮ
Професор з науково-педагогічної і
навчальної роботи та рекрутації
проф. Гаврилюк С. В. *С.В.Г.*
Протокол № 2 від «16» жовтня 2019 р.

№9216102019

Історія педагогічної думки, освіти і дошкільного виховання

ПРОГРАМА
нормативної навчальної дисципліни

Підготовки бакалавра

спеціальності 012 Дошкільна освіта

освітньо-професійної програми Дошкільна освіта

Луцьк – 2019

Програма навчальної дисципліни «Історія педагогічної думки, освіти і дошкільного виховання» підготовки бакалавра, галузі знань 01 Освіта, спеціальності 012 Дошкільна освіта, за освітньою програмою 012 Дошкільна освіта

Розробник: Заремба Л.В., старший викладач кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент

Рецензент: Мартіросян Л.А., доцент кафедри педагогіки вищої школи та соціальної роботи, кандидат педагогічних наук, доцент

Робоча програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти

протокол № ____ від _____ 201_ р.

Завідувач кафедри: _____ (Семенов О.С.)
(підпис) (прізвище, ініціали)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією факультету _____

протокол № ____ від _____ 201_ р.

Голова науково-методичної комісії факультету _____ (Антонюк В. З.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів 4	Шифр і назва галузі знань 01 Освіта	нормативна
Модулів 2	Шифр і назва спеціальності 012 Дошкільна освіта	Рік підготовки 2
Змістових модулів 3		Семестр 3
ІНДЗ: немає	Освітня програма Дошкільна освіта	Лекції 10 год.
Загальна кількість годин 120		Практичні (семінари) 10 год.
	Освітній ступінь Бакалавр	Лабораторні год. немає
		Самостійна робота 84 год.
		Консультації 16 год.
		Форма контролю: екзамен

1. АНОТАЦІЯ КУРСУ: навчальна дисципліна □ Історія педагогічної думки, освіти і дошкільного виховання □ покликана ознайомити студентів з розвитком світової педагогічної думки і шкільної практики, системи дошкільної освіти, боротьби прогресивних і реакційних тенденцій в розвитку педагогічної думки; педагогічними поглядами і діяльністю видатних зарубіжних та українських просвітителів, освітніх діячів; гуманістичними, демократичними засадами розвитку національної системи освіти.

2. КОМПЕТЕНЦІЇ

До кінця навчання студенти будуть компетентними у таких питаннях:

зв'язок педагогіки з матеріальною і духовною культурою людства, провідні історичні закономірності розвитку теорії і практики навчання і виховання; стан і тенденції розвитку педагогічних ідей та освіти, закладів навчання і виховання в різних країнах світу та в Україні; здатність до аналізу конкретно-історичних педагогічних явищ і фактів, національних освітніх традицій різних народів світу, поглядів окремих мислителів і педагогів та їх критичного осмислення; особливості організації дошкільної освіти в зарубіжних країнах та в Україні.

3. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. Історія світової педагогіки

Тема 1. Вступ. Виникнення і розвиток виховання в умовах первісного та рабовласницького укладу

Предмет і завдання курсу історії педагогіки як науки і навчальної дисципліни, її зв'язок з іншими науками. Джерела та методи дослідження історії педагогіки.

Виникнення і розвиток виховання в умовах первісного ладу. Походження виховання, його зв'язки з трудовою діяльністю людей. Характер виховання підростаючих поколінь в

дородовому суспільстві: взаємозв'язок моралі, культури, побуту і виховання дітей давніх народів. Виникнення організаційних форм виховання. Виникнення “Будинків молоді” як першого громадського виховного закладу в історії людства. Зміст виховання в “Будинках молоді”.

Спартанська і Афінівська системи виховання – дві базові моделі масової освітньо-виховної практики.

Державний, військово-фізичний характер виховання в Спарті. Особливості виховання і організації системи освіти в Афінах. Спільні та відмінні риси двох освітньо-виховних систем.

Тема 2. Виховання, школа і педагогічна думка у феодальному суспільстві та у період становлення й розвитку капіталізму

Церковно-догматичний характер виховання і навчання в період раннього середньовіччя. Церковні, монастирські, світські школи в Західній Європі періоду середньовіччя. Лицарське виховання та виховання жінок. Схоластичне навчання в середньовічних університетах.

Школа і педагогіка епохи Відродження. Ідеї педагогів-гуманістів В. де Фальтре, Ф.Рабле, М.Монтеня. Ранні соціалісти-утопісти Т.Мор, Т.Кампанелла про освіту та виховання.

Я.-А. Коменський – засновник сучасної педагогічної системи. Принцип природовідповідності в педагогіці Я.-А. Коменського. Вікова періодизація і система шкільної освіти. Дидактичні вимоги і правила. Вплив Я.А. Коменського на розвиток педагогічної думки і шкільної практики в усьому світі.

Теорія і практика виховання в Англії XVII століття. Педагогічна теорія “Виховання джентльмена” Дж. Локка. Стан шкільної освіти у Франції кінця XVII століття. Видатний педагог-реформатор Ж.-Ж. Руссо. Ж.-Ж. Руссо про роль виховання у формуванні особистості. Педагогічні погляди французьких філософів-матеріалістів К.А.Гельвеція та Д.Дідро. Педагогічна теорія Й.Г.Песталоцці. Мета, сутність виховання, його роль у формуванні дитини. Значення педагогічних ідей А.Дістервега, Й.Ф.Гербарта.

Стан освіти в Росії на початку XVIII століття. Виникнення шкіл нового типу. М.В. Ломоносов – видатний російський вчений і просвітитель. Внесок М.В. Ломоносова в розвиток точних наук, літературної мови, поезії, мистецтва. Роль Московського університету в розвитку освіти в Росії. Педагогічні погляди І.І.Бецького. Жіноча освіта в Росії.

Життя і педагогічна діяльність К.Д.Ушинського. Ідея народності виховання. Боротьба видатного педагога за створення вітчизняної національної системи виховання. Моральне виховання дитини. Роль рідної мови в педагогічній системі К.Д.Ушинського. Дидактика К.Д.Ушинського.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. Історія педагогічної думки та практики шкільництва в Україні

ТЕМА 3. Освіта в Київській Русі. Становлення та розвиток шкільництва і вищої освіти в Україні

Виховання і навчання дітей наших предків. Літописні повідомлення про початок освіти в Київській Русі. Прийняття Християнства на Русі, його роль у розвитку культури, освіти, виховання. Організація шкіл, зміст і методи роботи в них. Ступені освіти (початкова, середня, вища). Основні педагогічні пам'ятки Київської Русі. “Ізборник Святослава”, “Повчання Володимира Мономаха дітям” та ін., їх освітньо-виховне значення.

Боротьба українського народу проти іноземних загарбників за збереження національної культури, духовності, системи освіти. Зародження і становлення українського шкільництва. Братські школи в Україні. Українська академія в Острозі (1576 р.) – перший вуз на території східних слов'ян. Освітня діяльність видатних вчених, просвітителів, педагогів XIV початку XVII ст.

Основні ступені козацького навчання і виховання. Сутність і специфіка козацької педагогіки. Пізнавально-виховне значення козацьких літописів.

Видатні досягнення Києво-Могилянської академії в розвитку освіти, мистецтва, культури України. Відомі вчені і випускники Києво-Могилянської академії, їхня роль у розвитку шкільництва і науки України, Білорусії, Росії та інших країн. Педагогічні ідеї Г.С. Сковороди. Відродження Києво-Могилянської академії в наш час (з 1991 р.). Посилення наступу російського самодержавства на українську національну школу, систему виховання.

ТЕМА 4. Основні тенденції розвитку педагогіки та шкільництва в Україні у XIX – поч. XX ст.

Просвітницька і педагогічна діяльність М.І. Костомарова. Пізнавально-виховне значення ідей М.Г. Костомарова як одного з фундаторів Кирило-Мефодіївського братства. Боротьба вченого за національну школу, навчання і виховання дітей рідною мовою

П.О. Куліш – видатний діяч культури і освіти України. Педагогічна діяльність П.О. Куліша (в школі, гімназії, університеті). П.О. Куліш як теоретик сімейного виховання, історик педагогіки. ”ГраMATка” П.О.Куліша.

М.П. Драгоманов – видатний український політичний і громадський діяч, учений-енциклопедист, народознавець. Боротьба М.П. Драгоманова за українську національну систему виховання, формування у підростаючих поколіннях глибокого українського патріотизму.

Стан народної школи. Приватне і меценатське шкільництво. Діяльність просвітницьких і наукових товариств у Галичині. Освітня преса. Педагогічні товариства ”Просвіта”, ”Рідна школа”. Дитячий та молодіжний рух.

Педагогічні ідеї М.І. Пирогова як попечителя Одеського і Київського навчальних округів. Педагогічна діяльність Х.Д. Алчевської. Роль Х. Алчевської в утворенні першої недільної жіночої школи у Харкові. Зміст освіти і недільній школі. Науково-методична робота Х. Д. Алчевської.

І. Огієнко і становлення національної системи освіти в Україні. Літературно-публіцистична, громадсько-політична, релігійна та освітня діяльність І. Огієнка.

Національно-громадська робота Ващенка і участь утворенні рідного шкільництва. Наукова діяльність професора Г. Ващенка. Участь Г. Ващенка у вихованні української молоді через діяльність Спілки Української Молоді. Науково-публіцистичні праці Г. Ващенка. ”Проект системи освіти в самостійній Україні” Г. Ващенка.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III. Розвиток теорії і практики дошкільного виховання (кінець XVIII- початок XX ст.)

Тема 5. Західноєвропейська та вітчизняна педагогічна думка і практика дошкільного виховання у період кінця XVIII – початку XX століття

Суспільне дошкільне виховання у Західній Європі в кінці XVIII-на початку XIX ст. Виникнення вихованих закладів для дітей дошкільного і раннього шкільного віку.

Ф.Фребель – творець теорії дошкільного виховання і засновник першого дитячого садка у Німеччині. Теорія розвитку дитини Ф.Фребеля.

Педагогічна система М.Монтессорі. Теорія самонавчання і самовиховання. Методика виховання дітей у "Будинку дитини": організація життя дітей, сенсорне виховання і підготовка до праці, виховання дисциплінованості й релігійності; вимоги М.Монтессорі до індивідуалізації у вихованні, врахування даних антропометричних вимірювань у побудові педагогічного процесу, форми виховання і навчання дітей.

Педагогічна діяльність і погляди Жана-Овіда Декролі.

С.Ф. Русова – організатор дошкільного виховання в Україні. Основні ідеї С.Ф. Русової щодо виховання гармонійної людини. Громадсько-політична, державна та науково-літературна діяльність педагога. Внесок С.Ф. Русової у розбудову національної системи освіти.

Педагогічні погляди і практична діяльність в галузі дошкільного виховання Є.І. Тихеєвої. Система роботи дитячого садка за методом Є.І. Тихеєвої. Дидактичний матеріал та погляди Є.І. Тихеєвої на сенсорне виховання

Педагогічна діяльність Л.К. Шлегер. Ідея вільного виховання в педагогічній системі Л.К. Шлегер.

Діяльність благодійних товариств щодо поширення суспільного дошкільного виховання в Україні. Народні дитячі садки.

Педагогічна діяльність Н.Д. Лубенець. Ідея народного дитячого садка у творчості Н.Д. Лубенець.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лек.	Практ. (Семін.)	Конс.	Сам. роб.
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль І. Історія світової педагогіки					
Тема 1. Вступ. Виникнення і розвиток виховання в умовах первісного та рабовласницького укладу	16	2	2	2	10
Тема 2. Виховання, школа і педагогічна думка у феодальному суспільстві та у період становлення й розвитку капіталізму	28	2	2	4	20
Змістовий модуль 2. Історія педагогічної думки та практики шкільництва в Україні					
Тема 3. Освіта в Київській Русі. Становлення та розвиток шкільництва і вищої освіти в Україні	22	2	2	2	16
ТЕМА 4. Основні тенденції розвитку педагогіки та шкільництва в Україні у	26	2	2	2	20

XIX – поч. XX ст.						
Змістовий модуль III. Розвиток теорії і практики дошкільного виховання (кінець XVIII- початок XX ст.)						
ТЕМА Західноєвропейська та вітчизняна педагогічна думка і практика дошкільного виховання у період кінця XVIII – початку XX століття	5.	28	2	2	4	20
Усього годин		120	10	10	14	86

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ

№ з/п	Тема	Кількість годин
	ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. Історія світової педагогіки	
	Тема 1: Вступ. Виникнення і розвиток виховання в умовах первісного та рабовласницького укладу 1. Предмет і завдання курсу історії педагогіки, джерела та зв'язок з іншими науками. 2. Виникнення виховання, його зав'язки з трудовою діяльністю людей. 3. Мета, завдання та зміст виховання в “Будинках молоді”. 4. Державний, військово-фізичний характер виховання в Спарті. 5. Особливості Афіньської системи виховання.	2
	Тема 2: Виховання, школа і педагогічна думка у феодальному суспільстві та у період становлення й розвитку капіталізму 1. Церковно-догматичний характер виховання і навчання в період середньовіччя. 2. Лицарське виховання та виховання жінок. 3. Навчання в середньовічних університетах. 4. Педагогічні ідеї Я.-А. Коменського. 5. Педагогічні погляди Дж. Локка. “Виховання джентльмена”. 6. Видатний педагог-реформатор Ж.-Ж. Руссо. 7. Педагогічна теорія Й.Г. Песталоцці. 8. Педагогічні погляди К.Д. Ушинського.	2
	ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Історія педагогічної думки та практики шкільництва в Україні	

	<p>Тема 3: Освіта в Київській Русі. Становлення та розвиток шкільництва і вищої освіти в Україні</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Літописні повідомлення про початок освіти в Київській Русі. Організація шкіл, зміст і методи роботи в них. 2. Зародження і становлення українського шкільництва. Братські школи в Україні. 3. Виникнення друкарства в Україні. Перший друкований слов'яно-руський буквар І.Федорова. 4. Розвиток козацької системи навчання і виховання. Основні ступені козацького навчання і виховання. 5. Видатні досягнення Києво-Могилянської академії в розвитку освіти, мистецтва, культури України. 	2
	<p>Тема 4: Основні тенденції розвитку педагогіки та шкільництва в Україні у XIX – поч. XX ст.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Просвітницька діяльність М.І. Костомарова 2. Педагогічні ідеї та діяльність П.О. Куліша 3. Боротьба М.П. Драгоманова за українську національну систему виховання 4. Педагогічна діяльність Б.Д. Грінченка. Виховне значення творів для дітей 5. Діяльність педагогічних товариств “Просвіта”, “Рідна школа” 6. Педагогічні погляди Григорія Вашенка 7. Педагогічні погляди та освітня діяльність І. Огієнка 	2
	<p>Змістовий модуль III. Розвиток теорії і практики дошкільного виховання (кінець XVIII- початок XX ст.)</p>	
	<p>Тема 5. Західноєвропейська та вітчизняна педагогічна думка і практика дошкільного виховання у період кінця XVIII – початку XX століття</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ф. Фребель – творець теорії дошкільного виховання і засновник першого дитячого садка у Німеччині. 2. Педагогічна система М. Монтесорі. Теорія самонавчання і самовиховання. 3. Педагогічна діяльність і погляди Жана-Овіда Декролі. 4. С.Ф. Русова – організатор дошкільного виховання в Україні. 5. Педагогічні погляди і практична діяльність в галузі дошкільного виховання Є.І. Тихеевої. 6. Педагогічна діяльність Л.К. Шлегер. Ідея вільного виховання в педагогічній системі Л.К. Шлегер. 7. Педагогічна діяльність Н.Д. Лубенець. Ідея народного дитячого садка у творчості Н.Д. Лубенець. 	2

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

№ з/п	Тема	Кількість годин
	Характер виховання підростаючих поколінь в дородовому суспільстві: взаємозв'язок моралі, культури, побуту і виховання дітей давніх народів.	4
	Освіта в Болгарії, Грузії та Вірменії	4
	Школа і педагогіка епохи Відродження. Ідеї педагогів-гуманістів В. де Фальтре, Ф. Рабле, М. Монтеня.	4
	Ранні соціалісти-утопісти Т. Мор, Т. Кампанелла про освіту та виховання.	4
	Педагогічні ідеї Дж. Беллєра	4
	Педагогічні погляди французьких філософів-матеріалістів К.А. Гельвеція та Д. Дідро.	4
	Ж.-Ж. Руссо про виховання жінок	4
	Педагогічні ідеї соціаліста-утопіста Р. Оуєна	4
	Педагогічні ідеї Й.Ф. Гербарта	4
	М.В. Ломоносов – видатний російський вчений і просвітитель	4
	Основні педагогічні пам'ятки Київської Русі “Ізборник Святослава”, “Повчання Володимира Мономаха дітям” та ін., їх освітньо-виховне значення	4
	Характеристика системи освіти у Запорізькій державі	4
	Організація та зміст освіти в Острозькому колегіумі	4
	Педагогічна діяльність Кирило-Мефодіївського товариства	4
	Педагогічна діяльність відомих викладачів Києво-Могилянської академії педагогічна діяльність відомих викладачів та випускників академії Інокентія Гізєля, Іоанікія Галятовського, Г.С. Сковороди,	6
	Педагогічні ідеї М.І. Пирогова як попечителя Одеського і Київського навчальних округів.	4
	Педагогічна діяльність Х.Д. Алчевської	4
	Педагогічні погляди А.С. Макаренка	4
	Проблеми навчання і виховання у педагогічній спадщині В.О. Сухомлинського	4
	Громадсько-політична, державна та науково-літературна діяльність видатного педагога С.Ф. Русової	4
	Педагогічні ідеї Т.Г. Лубєнця	4
	Разом	86

6. ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Модуль 1 (поточне оцінювання) (мах = 40 балів)					Модуль 2 (модульний контроль) (мах = 60 балів)	Сума балів
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2		Змістовий модуль 3	екзамен	100
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5		
8	8	8	8	8	60	

Дисципліна складається з трьох змістових модулів та її вивчення не передбачає виконання ІНДЗ.

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90-100	Відмінно	Зараховано
82-89	Дуже добре	
75-81	Добре	
67-74	Задовільно	
60-66	Достатньо	
1-59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Артемова Л.В. Історія педагогіки України [Текст] : підручник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів / Л.В. Артемова. – К.: Либідь, 2006. – 421 с.
2. Апанович О.М. Розповіді про запорізьких козаків / О.М. Апанович. – К.: Дніпро, 1991.
3. Аркас М.М. Історія України-Руси / М.М. Аркас. – К.: Вища шк., 1990.
4. Бабишкін О. Наш земляк А. Кримський / О. Бабишкін // Рад.Волинь.– 1989. – 13 січня.
5. Балицька О. Повернення національних цінностей: Чинник відродження культури України / О. Балицька. // Розбудова держави. – К., 1994. – № 5. – С. 40-46.
6. Білан А. Іван Огієнко / А. Білан. // Українська культура. – 1992. – С. 13.
7. Бобровникова В.К. Педагогические идеи и деятельность М.В. Ломоносова / В.К. Бобровникова. – М.: Изд-во АПН РСФСР, 1961.
8. Боплан Г.П. Опис України / Г.П. Боплан. – Київ: Наукова думка, 1990.
9. Брюховецький В. Відродження Києво-Могилянської академії / В. Брюховецький. // Київська старовина. – 1993.–№ 1. – С. 2-5.

10. Ващенко Г. Виховний ідеал: Підручник для педагогів, вихователів, молоді та батьків / Г. Ващенко. – Полтава, 1994. – Т. 1. – 192 с.
11. Веркалець М.М. Про педагогічну спадщину П.О.Куліша / М.М. Веркалець. // Рад. Школа. – № 8. – 1988. – С. 10-14.
12. Возняк М. Кирило-Мефодіївське братство / М. Возняк. – Львів, 1921.
13. Волгин В.П. Развитие общественной мысли во Франции в XVIII в / В.П. Волгин. – М.: Изд-во АН СССР, 1961.
14. Волошина В.Я. Проблеми теорії початкового навчання у творчій спадщині В.О.Сухомлинського / В.Я. Волошина // Поч. школа. – 1982. – № 9. – С. 3-6.
15. Гельвеций К.-А. О человеке, его умственных способностях и его воспитании / К.-А. Гельвеций. – М.: Соцекгим, 1938.
16. Герbart Й. Главнейшие педагогические сочинения в систематическом извлечении / Й. Герbart. – М., 1906.
17. Гончаров Н.К. Историко-педагогические очерки / Н.К. Гончаров. – М.: Изд-во АПН РСФСР, 1963.
18. Гончаров Н.К. Очерки по истории советской педагогике / Н.К. Гончаров. – М., 1970.
19. Гордин Л.Ю. О педагогических взглядах А.С.Макаренка. В кн.: Макаренко А.С. Избр. пед. сочинения. В 2-х т. / Л.Ю. Гордин. – М.: Педагогика, 1974.
20. Гринько Г. Нариси радянської просвітницької політики / Г. Гринько. – Харків, 1922.
21. Грищенко М.С. Нариси з історії школи в Українській РСР / М.С. Грищенко. – К.: Рад. школа, 1966.
22. Грушевський М. Історія України-Русі / М. Грушевський. – К.: Наукова думка, 1991.
23. Грушевський М.С. Про українську мову й українську школу / М. Грушевський. – К., 1991.
24. Губко О.Т. Макаренкові не треба зводитися ... (відповідь на статтю Азарова "Не подніться тебе, старик) / О.Т. Губко // Педагогіка і психологія. – 1998.– № 1.– С.13-17.
25. Гусак П., Мартиросян Л. Історія педагогії України / П. Гусак, Л. Мартиросян. – Луцьк : Вежа, 1996.– 189 с.
26. Декларація Народного Комісаріату освіти УРСР про соціальне виховання дітей. 1.07.1920. // В кн.: Антологія педагогической мысли Украинской ССР. – М., 1988. – С.306-310.
27. Декларація про державний суверенітет України. – К.: Україна, 1990. – 8 с.
28. Демченко О.П. Практикум з історії педагогії: навчально-методичний посібник / О.П. Демченко. – К.: Видавничий Дім "Слово", 2012. – 432 с.
29. Державна національна програма "Освіта" (Україна ХХ століття)". – К.: Райдуга, 1994. – 62 с.
30. Джибладзе І.Н. Ж.-Ж.Руссо и его педагогическое наследие. В кн.: Руссо Ж.-Ж. Пед. соч. В 2-х т. / І.Н. Джибладзе. – М.: Педагогика, 1981.– Т.1.
31. Дидро Д. План университета или школ публичного преподавания всех наук для Российского правительства.– Собр. соч. / Д. Дидро.– М.: ТМХА, 1940.
32. Дистервег А. Руководство к образованию немецких учителей. Избр. пед.соч. / А. Дистервег. – М., 1956.
33. Дроб'язко П.І. Українська національна школа: витоки і сучасність / П.І. Дроб'язко. – К.: Академія, 1997. – 180 с.
34. Духнович О.В. Народна педагогія в пользу училищ и учителей сельских / О.В. Духнович. – Прешов, 1847.
35. Жураковский Г.Е. Очерки по истории античной педагогики / Г.Е. Жураковский. – М.: Изд-во АПН РСФСР, 1963.

36. Зайченко І. Деякі проблеми розвитку української національної школи в педагогічній спадщині С. Русової / І. Зайченко. // Вісник Академії педагогічних наук України. – 1993. – № 1. – С. 80-81.
37. Занченко Г.А. Джон Локк / Г.А. Занченко. – М.: Мысль, 1973.
38. Захлюпана М.І. Огієнко про рідномовні зв'язки / М.І. Захлюпана. // Мова і культура нації. Тези доп. – Львів, 1992. – С. 14-18.
39. История педагогики / Под ред. Н.А.Константинова и др. – М.: Изд-во АПН, 1955.
40. Ісаєвич Я.Д. Братства та їх роль в розвитку української культури XVI-XVIII ст. / Я.Д. Ісаєвич. – К.: Наукова думка, 1966. – 249 с.
41. Історія педагогіки / За ред. М.С.Гриценка. – К.: Вища школа, 1973.
42. Калениченко Н.П. Педагогічні ідеї С. Русової / Н.П. Калениченко. // Рідна школа. –1991.–№ 12. – С. 8-13.
43. Києво-Могилянська академія: Історія та день сьогоднішній // Просвіта. – 1995. – 23 грудня.
44. Коменский Я.-А. Великая дидактика. – Избр.пед.соч. В 2-х т. / Я.А. Коменский.– М.: Педагогика, 1982.
45. Коновець О.Ф. Просвітницький рух на Україні: XIX – I третина XX ст. / О.Ф. Коновець. – К., 1992.
46. Королев Ф.Ф. Очерки по истории советской школы и педагогики (1917-1920 гг) / Ф.Ф. Королев. – М.: Изд-во АПН СССР, 1958.
47. Кравець В.П. Історія української школи і педагогіки / В.П. Кравець.–Тернопіль, 1994. – 388 с.
48. Кравець В. Зарубіжна школа и педагогіка XX століття / В.П. Кравець. – Тернопіль, 1996.
49. Левківський М.В. Історія педагогіки : підручник / М.В.Левківський. – К. : Центр навч. літ-ри, 2003. – 360 с.
50. Локк Дж. Мысли о воспитании / Дж. Локк. – М.: Учпедгиз, 1939.
51. Лоркипанидзе Д.О. Ян Амос Коменский / Д.О. Лоркипанидзе. – М.: Педагогика, 1970.
52. Лузан П.Г. Історія педагогіки та освіти в Україні : навчальний посібник / П.Г. Лузан, О.В. Васюк, О.М. Бернова. – К. : НАУ, 2006. – 302 с.
53. Любар Д., Федоренко М., Стельмахович М. Історія педагогіки України / Д. Любар, М. Федоренко, М. Стельмахович. – К., 1999.
54. Майборода В.К., Майборода С.В. Національні школи України: історія, розвиток, уроки / В.К. Майборода, С.В. Майборода // Рідна школа. – 1994. – № 7. – С. 65-71.
55. Макаренко А.С. Вибрані твори в 5-ти тт. / А.С. Макаренко. – К.: Рад. школа, 1988.
56. Малькова З.А., Вульфсон Б.Л. Современная школа и педагогика в капиталистических странах / З.А. Малькова, Б.Л. Вульфсон. – М.: Просвещение, 1975.
57. Марушкевич А.А. Велетень науки І.Огієнко / А.А. Марушкевич – К.: Наукова думка, 1996. – 126 с.
58. Машталер О.В. Педагогічна і освітня діяльність В.О. Духновича / О.В. Машталер. – К.: Рад. школа, 1966.
59. Мешко О.І., Янкович О.І., Мешко Г.М. Історія української школи і педагогіки / О.І. Мешко, О.І. Янкович, Г.М. Мешко. – Тернопіль, 1999.
60. Микитась В. Давньоукраїнські студенти і професори / В. Микитась. – К.: Абрис, 1994. – 288 с.
61. Мицько І.З. Острозька академія / І.З. Мицько. – К.: Наукова думка, 1990.
62. Монтень М. Опыты. Кн.І. / М. Монтень. – М., Л.: Изд-во АН СССР, 1960.

63. Нариси з історії розвитку педагогічної думки : навчальний посібник. – К. : Центр навч. літ-ри, 2003. – 308 с.
64. Нариси історії Українського шкільництва (1905-1933 рр.) / За ред. О.В. Сухомлинської. – К.: Заповіт, 1996. – 302 с.
65. Огієнко І.І. Українська культура / І.І. Огієнко. – К., 1991.
66. Педагогічні ідеї Г.С. Сковороди. – К.: Вища школа, 1972.
67. Педагогічні ідеї К.Д. Ушинського.– К.: Вища школа. 1974.
68. Песталоцци Й.-Г. Как Гертруда учит своих детей.– Избр. пед. соч. / Й.-Г. Песталоцци. – М., 1981.
69. Повесть минулих літ // Літопис Руський. – К.: Дніпро, 1989. – С. 1- 178.
70. Прицак О.А. А.Ю. Кримський / О.А. Прицак // Київська старовина. – 1992. –№ 1. – С. 35-39.
71. Про освіту: Закон України // Рідна школа. – 1991. – № 9. – С. 5-19.
72. Розвиток народної освіти і педагогічної думки на Україні (X-поч. ХХ ст.). – К, 1991.
73. Русова С. Дошкільне виховання / С. Русова. – К.: Обереги, 1991.
74. Руссо Ж.-Ж. Эмиль, или О воспитании / Ж.-Ж. Руссо.– М., 1981.
75. Семчишин М. Тисяча років української культури / М. Семчишин. – К., 1993.
76. Сковорода Г.С. Твори: в 2-х т. / Г.С. Сковорода. – К.: Обереги, 1994. – Т. 1. –528 с. –Т.2 – 480 с.
77. Смаль В. Педагогічні ідеї І.Франка / В. Смаль. – К., 1985.
78. Стельмахович М.Г. Українська народна педагогіка / М.Г. Стельмахович. – К., 1997. – 262 с.
79. Ступарик Б.М. Ідея національної школи та національного виховання в педагогічній думці Галичини / Б.М. Ступарик. – Коломия: Вік, 1995 – 173 с.
80. Ступарик Б.М. Національна школа: витоки, становлення / Б.М. Ступарик. – Ів.-Франківськ, 1992. – 183 с.
81. Субтельний О. Україна: Історія / О. Субтельний. – К.: Либідь, 1991– 710 с.
82. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: В 5-ти т. / В.О. Сухомлинський. – К.: Рад. шк., 1977.
83. Українка Л. Вибрані твори в 12-ти т. / Л. Українка.– К., 1987.
84. Ушинський К.Д. Соб.соч. в 5-ти т.– Т.3. / К.Д. Ушинський. – М.: Из-во АПН РСФСР , 1948.
85. Ушинський К.Д. Вибрані твори в 2-х т. / К.Д. Ушинський. – К., 1983.
86. Франко І. Вибрані твори в 50-и т. / І. Франко. – К., 1986.
87. Хижняк З.І. Києво-Могилянська академія / З.І. Хижняк. – К.: Наук. думка, 1988.
88. Хіллїг Г. Подряпини на образі ”видатного педагога” / Г. Хіллїг. // Рад школа. – №3. – 1991.
89. Хрестоматія з історії вітчизняної педагогіки / О.В. Васюк, І.В. Сопівник. – К. : ДАКККіМ, 2010. – 600 с.
90. Хрестоматия по истории зарубежной педагогики [Сост. А.И.Пискунов].– М.: Просвещение, 1981.
91. Чавдаров С.Х. Педагогічні ідеї Т.Г.Шевченка / С.Х. Чавдаров. – .К.: Рад. шк., 1953.
92. Яворницький Д. Історія запорізьких козаків / Вибрані тв.: В 3-х.т. / Д. Яворницький. – Львів: Світ, 1990. –Т.1. – 314 с., Т.2 – 245 с., Т.3 – 317 с.

ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

1. www.education.gov.ua – сайт Міністерства освіти і науки України.

2. www.tnpu.edu.ua – сайт Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.
3. www.nduv.gov.ua — сайт бібліотеки ім. В. Вернадського.
4. www.edu.yar.ru/russian/navigator/index.html
5. http://www.osvita.org.ua/articles/?article_id=56

8. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Предмет, завдання, джерела вивчення історії педагогіки, її зв'язок з іншими науками.
2. Виховання у первісному суспільстві.
3. Виховання і школа у рабовласницькому суспільстві. Спартанська та Афінська системи виховання.
4. Школа і педагогічна думка в епоху Середньовіччя. Середньовічні школи, лицарське виховання, середньовічні університети, освіта жінок.
5. Педагогічна думка епохи Відродження. Вікторіно да Фальтре, Томас Мор, Томазо Кампанелла.
6. Педагогічні погляди Я.А.Коменського.
7. Основні ідеї педагогічного твору „Велика дидактика”. Класно-урочна система навчання.
8. Педагогічні ідеї Дж. Локка.
9. Педагогічні ідеї філософа-матеріаліста К. А.Гельвеція.
10. Педагогічні погляди філософа-матеріаліста Дені Дідро.
11. Видатний французький просвітитель Ж.-Ж.Руссо.
12. Педагогічні погляди та освітня діяльність Й.Г.Песталоцці..
13. Педагогіка А.Ф.Дістервега.
14. Педагогічна теорія Й.Ф. Гербарта.
15. Освітня діяльність і педагогічні погляди М.В.Ломоносова.
16. Педагогічні ідеї соціаліста-утопіста Р.Оуена.
17. Концепція вільного виховання М.Монтессорі.
18. Освітня діяльність і педагогічні погляди М.В.Ломоносова.
19. Розвиток вищої освіти в Росії у 18 столітті.
20. Ідея цілісного виховання Р.Штайнера.
21. Педагогічні погляди та освітня діяльність Л.М.Толстого.
22. Педагогічна система К.Д.Ушинського.
23. Ідея народності виховання К.Д.Ушинського.
24. Педагогіка прагматизму Дж.Дьюї.
25. Внесок А.С.Макаренка у розвиток педагогічної науки.
26. Виховні традиції східних слов'ян.
27. Школа і педагогічна думка Київської Русі.
28. Виникнення і діяльність братських шкіл.
29. Розвиток вищої освіти в Україні у 17-18 ст.
30. Зміст освіти у Києво-Могилянській академії.
31. Освітня діяльність і педагогічні погляди Г.С.Сковороди.
32. Козацька педагогіка і система виховання у Запорізькій Січі.
33. Педагогічні погляди О.В.Духновича.
34. Освітньо-виховна діяльність Т.Г.Шевченка.
35. Просвітелька народу Х.Д.Алчевська.
36. Освітня дальність і педагогічні погляди М.І.Пирогова.
37. Ідея національного шкільництва М.Г.Грушевського.
38. Освітньо-педагогічні ідеї І.Франка.

39. Педагогічні погляди та освітня діяльність Лесі Українки.
40. Організатор українського шкільництва І.Огієнко.
41. Педагогічні ідеї та освітня діяльність М.Костомарова.
42. Педагогічні погляди М.Драгоманова.
43. Педагогічно-освітня діяльність П.Куліша.
44. Освітня діяльність товариства „Просвіта”.
45. Педагогічно-освітня діяльність товариства „Рідна школа”.
46. Освітня і педагогічна діяльність С.Ф.Русової.
47. Педагогічні погляди та освітня діяльність Г.Ващенко.
48. Педагогічні ідеї Б.Грінченка.
49. Культурно-просвітницька діяльність Кирило-Мефодіївського товариства.
50. Педагогічні погляди та діяльність В.О.Сухомлинського.